

EVANGELIKUS ÓRÁLLÓ

EGYHÁZI ÉS TÁRSADALMI HETILAP.

Megjelenik hetenként egy iven.
Kéziratokat, előfizetési díjakat, hirdetések
szövegét és díját a szerkesztő-kiadó címére
kell küldeni.

FELELŐS SZERKESZTŐ-KIADÓ:
GEDULY HENRIK evang. lelkész,
NYIREGYHÁZA.

A lap ára egész évre 12 kor., félévre 6 kor.
negyedévre 3 kor.
Egyes szám ára 40 fillér.
Hirdetés ára oldalanként 40 kor.

TARTALOM-JEGYZÉK: (Vezércikk.) Országos prot. szövetség. Az „országos prot. szövetség“ kérdéséhez. *Beyer Theophil.*
— Az „utastás“ a nem állami elemi népiskolákról stb. *Kund Sámuel.* (Folyt. köv.) — **Tárca.** Evangé-
likus egyházunk iskolafenntartói kötelessége különös tekintettel a népiskolákra. *Pröhle Henrik.* (Vége.)
— **Belélet.** — **Nekrológ.** Jeskó Lajos †. — **Irodalom.** — Pályázat. — Hirdetések. —

ORSZÁGOS PROT. SZÖVETSÉG.

Az „országos prot. szövetség“ kérdéséhez.

Ezen cím alatt vettük s adjuk közzé az alábbi közleményt, habár az nem mindenben fedi nézetünket. Nem főképp abban, hogy az általunk szükségesnek vélt szövetséges tevékenységet dogmatikai alapokon és elvont bölcsészeti érvekkel igyekeznek oly színben feltüntetni, mintha annak propagálása a legtávolabbról is érinthetné az ágostai hitvallás tételeihez való hűséget. Kát etéle feltevést a leghatározottabban kárhozzatnunk kell, mert hitvallásos hűségünkre senki által árnyat vettetni nem engedünk. Mi igenis mindig és mindenben a pozitív evangéliumi hitbeli felfogás hívei vagyunk, de ennek a hűségnek dacára el tudunk képzelni és helyesnek tudunk vallani minden társadalmi szövetkezést a klerikalizmus ellen. A más vélnményűek iránti türelem elvénél fogva immár közöljük az alábbi cikket, amint következik:

Az „Evangelikus Órálló“ újévi üdvözlétként közli „Az országos protestáns szövetség“ nek alapszabály-tervezetét. A tervezetnek bevezetéseképpen szolgáló sorokban a lap szerkesztője az új eszme kiviteléhez nagy reményeket fűz; az eszme diadalát óhajtja, amitől a hazai protestantizmus igazi boldog újévét, boldog megifjodását reméli. Én a magam részéről ezt az eredményt semmiképpen sem remélhetem, sőt mondhatom, hogy ettől az újabb mentő kísérlettől az egyháznak nem felvirágzását, hanem csak az eddiginél még zavartabb helyzetét lehet várni. Hiszem, hogy lesznek többen is, akik velem egy véleményen vannak s ezért az audiatur et altera pars elve alapján kérném megjegyzéseim közzétételét.

A tervezett szövetséggel szemben elvi ellentétbe kell helyezkednem, vagyis a szövetség létesítését nem tartom alkalmas eszköznek egyházunk javának előmozdítására. Már maga az a cél, melyet az alap-

szabály-tervezet közöl, teljesen elégséges arra, hogy ellentétünket a tervbe vett szövetség ellen igazolja. Eltekintve attól, hogy a szövetség céljai közé sorozza azokat a feladatokat is, amelyek csakis az egyes vallásfelekezetek sajátlagos munkakörébe tartoznak, maga a szövetkezés nem helyezkedik olyan közös alagra, amely minden őszinte szövetkezésnek előfeltétele.

A szövetség céljával röviden az van kitűzve, hogy „egyház-társadalmi és egyházpolitikai érintkezést teremtsen a hazai protestáns egyházak között.“ Egy szép szóval gazdagította meg nyelvünket az, aki az „egyház-társadalom“ szót kieszelte, de egy teljesen ferde, érthetetlen fogalmat teremtett. Mert mi egyebet jelentsen az „egyház-társadalom“ kifejezés, mint az „egyház“ szó? Vagy talán az „egyház“ fogalmában rejlő s tőle elválaszthatatlan, a Szentlélek által létesített, szükségszerű közösség eszméje legyen ezáltal kizárva s a „modern eszméknek“ inkább megfelelő szabad társulás jusson az új szóban kifejezésre? Ha így vesszük, úgy ez az új szó az egyház fogalmának tágabb értelmezésére szolgálhat ugyan, de a fogalomnak ez a tágulása csak az eredeti fogalom mély jelentőségének rovására esik, úgyhogy az új szónak semmiképpen sem örülhetünk. Ennek a szónak az alkalmazása jellemző az itt tárgyalt kérdésre. A protestáns szövetség „a hazai protestáns egyházak“ között akar érintkezést teremteni. A többes szám, hozzávéve a pecsét jelképét, a 3 égő fátylát, alighanem azt akarja kifejezni, hogy az eddig oly sokszor óhajtott testvéries együttműködés a református egyházzal, most a némely pozsonyi theologiai tanár urak által többször vendégszereplésben részesített unitárius egyházra is kiterjesztessék. De ha ebben a tervezet értelmét nem is találtuk volna el s az csakis a református egyházzal találná szükségesnek az „egyház-társadalmi és egyházpolitikai érintkezést“, még úgy sem ismerhetjük el a szövetség létesülésének üdvös voltát. Mert az „egyház-társadalmi munka felkarolásával“ nem látjuk előmozdíthatónak az „egyház valláserkölcsei életét.“

Ennél a kitételnél meg kell állapodnunk. Ez érinti a kezdetben említett elvi kérdést, amelyben én a tervezett protestáns szövetséggel egy uton nem haladhatok, amelyben, szerény nézetem szerint, egyházunknak egyetlenegy a hitvallások alapján álló tagja vele egyet nem érthet. Mert világosan mondják egyházunk hitvallásai, s az egyházhoz hű, a keresztyén életben megerősödött hívek tapasztalata megdönthetetlen bizonyosságot szolgáltat arra, hogy a valláserkölcsei élet a maga igaz, Krisztus által létesített élő valósága szerint nem emberek befolyásának köszöni eredetét, hanem az Isten által nyújtott kegyelmi eszközöknek, melyek által maga a Szentlélek eszközli az újjászületést s az ebben nyert új élet megerősödését. Erről tanuskodik az Úr Jézusnak Nikodemussal folytatott beszélgetése, ezt bizonyítják az új testámentum iratainak szerzői egytől-egyig. Aki azért „egyházársadalmi“ munka által, sőt mi több, két vagy több, alapelveiben s épen a kegyelmi eszközökről (Isten ígéje s a szentségekről) szóló tanban egymástól annyira és lényegileg eltérő egyház között létesítendő szövetségnek egyházársadalmi munkája által akarja az egyes egyházak valláserkölcsei felvirágzását előmozdítani, az egyenes elmentébe helyezkedik Isten ígéjének tanubizonyosságával és letér egyházi hitvallásaink alapjáról. Más szóval, az egyház igaz közösségének megvetésével társul saját, befolyásolható és változékony véleménye szerint más egyházak tagjaival. Hogy ez a társulás aztán azt az egyházat boldogítsa, ezt erős iróniával csak az állíthatná, aki az ilyen elemeknek kiválását az egyházból üdvösnek és hasznosnak minősíti.

Hogy továbbá „a protestáns öntudat ébresztése, fejlesztése és terjesztése,“ ami az új szövetségnek szintén célja, miként érhető el az által, hogy kiki s ez az ilyen szövetségnél szükséges, a maga sajátlaga — anélkül, hogy az egybeolvasztást tűzné ki célul — létalapját képező javait és tulajdonságait legalább egy időre mellőzi, az előttem teljesen érthetetlen s alighanem minden gondolkodó ember előtt fogalomzavarról tanuskodó meghatározás. A protestantizmus a tervezet szerint, amit én azonban ebben az értelemben el nem ismerek (s ugyanezen lapokban más alkalommal elég határozottan kifejtettem... de mi csak in futuram oblivionem forgatjuk a tollat!) kollektív fogalom, mely ág. hitv. evangelikust, reformátust és unitáriust (?) egyaránt jelölhet. Miként lehet már most „protestáns öntudat“-ról beszélni, holott az öntudat szükségszerűleg a kollektívum egyes válfajai által nyeri végleges meghatározását. S vajjon az öntudatnál, mint az ember legbensőbb, ez esetben pedig vallásos életnyilvánulásánál egy szintelen és eredeti ízetől megfosztott kollektív szövetség gyakoroljon-e meghatározó befolyást az ember lelkére? Ki akarna egy ilyen állításban az egyházat boldogító eszmére ismerni?

„Az egyházak szociális tevékenységének irá-

nyítása“ homályos kitételű célmegjelölésben én az egyház szeretet-munkáira gondoltam, s talán jól értettem a tervezetet. De nem elegendő-e e téren is az egyes egyházaknak jutott isteni adomány? Alig hiszem, hogy az igazi, életteljes öntudat nélkül végzett munka bárkinek szemében is kívánatosnak látszhatik. Az eddig tárgyaltak pedig a protestáns szövetség közreműködésével létesítendő intézményeknél csakis „irányítás“-ra engednek következtetni. Ettől a lelketlen munkától óvjon meg minket az Isten!

Az egyetemes felvilágosodás és egyéb véges célok elérésére ám lehet szövetkezni. De ne induljunk e tekintetben a római katholicizmus útján, hanem inkább örüljünk az egyházunk közreműködésével létesült szabadságnak. Tűzzük ki célul s egyházunk intézményei, nevezetesen az iskolák által hassunk oda, hogy egyházunk tagjai avval a keresztyén szabadsággal felfegyverkezve lépjenek az élet küzdterére, mely az Isten kegyelmében gyökerező élet érvényesítésével a köznek igazi javát igyekszik művelni. E tekintetben is a reális alapról kell tekintnünk az élet viszonyait és nem szabad általánosságokban tetszelegnünk. Mert ahol egyházas vallásosságot nem plántálunk a szívekbe, ott kétségtelenül az emberi vélemények pogánysága ver gyökeret, amely pedig az igazi, öntudatos vallásosságnak esküdt ellensége.

Ebből a szempontból tekintek „a protestáns egyetem“ kérdésére is. Mit értsünk ez alatt? Egyetemet, mely „protestáns“ jogot, „protestáns“ orvosi tudományt avagy philosophiát nyújtson a hallgatóknak? Vagy egyetemet, mely protestáns férfiaknak alkalmat nyújtson a tanárságra? Vagy talán csak a theológiára való tekintetből szervezett egyetemet, hol egy általános „protestáns“ theológiában képezessék ki magukat azok, akik „egyházársadalmi munkára egyesülve a protestáns szövetség útján protestáns öntudatot ébresszenek, fejlesszenek és terjesszenek? Erre véleményem szerint legkevesebb szükségünk sincs. Elég az a protestantizmus, melyet theologusaink itthon élvezhetnek, pl. a pozsonyi theologiai akadémia némely tanáránál, ahol nekem akárhányszor volt alkalmam haragtól ihletett szavakkal az egyházas irány régi és újabb híveit, mint utóbb meggyőződtem, méltánytalanul támadó és leújtó kritikát hallani.

Hogy a reformáció négyszázados évfordulóját a magunk módjára, a magunk körében és a magunk erejéből méltányosan és hasznosan miként készíthetjük elő és ünnepelhetjük, arra vonatkozólag csak nem régen e lapnak hasábjain egy világi férfi, dr. Stráner Gyula orvos a „protestáns szövetség“ tervénél sokkal örvedetesebb tervet pendített meg, melyért kár volna, ha feledésbe menne.

Ceterum censeo: nem kell nekünk protestáns szövetség, mert nem szorúl az egyház, különösen pedig ami egyházunk olyan szövetkezésre, melyben

legdrágább kincseit meg kellene tagadnia vagy róluk hallgatnia: Isten igójének sajátlagos értelmezését és a szentségek palladiumát értem. Ezekben pedig mindenkor nálunk és velünk lehet és lesz is az akinek szövetsége hitünknek és reményünknek egyedüli alapja, életünknek s így a benne megnyilatkozott szeretet cselekedeteinek, munkájának egyedüli forrása: a Krisztus, ki a Szentlélek ajándékaival gazdagon vigasztal minden küzdelmeinkben, úgyhogy örvendezve zenghetjük egyházunk harci és diadalmi énekével:

Min erőnk nem segít rajtunk,
Mert mi könnyen elveszünk;
De küzd értünk hős bajnokunk,
Kit Isten küldött nekünk.
Kérde, hogy ki az?
Jézus Krisztus az:
Zebaoth Isten,
Egyéb urunk nincsen;
A győzelmű tér Övé!

Beyer Theophil.

Az „utasítás“ a nem állami elemi népiskolákról.

A törvény 7. §. második bekezdése azt mondja, ha az iskolaföntartó a tanító terménybeli járandóságát nem szolgáltatná ki a megszabott módon és meghatározott időben vagy ha az a termény átlagos minőségének meg nem felelne: akkor a termény helyett annak értékét készpénzben köteles fizetni. Ugyanezen 7. §. harmadik bekezdése meg azt mondja, ha a tanítói rendes fizetés részét képező szolgálmányok kellő időben nem teljesítették vagy ha a tanító az iskolai főhatóság jóváhagyásával a gazdálkodással fölhangy, a szolgálmányok értéke készpénzben szolgáltatandó ki (havonkint vagy évnegyedenkint, de mindig előlegesen). A miniszteri utasítás itt (11. §. 2. 3. 4. bekezdés) túlmegy a törvényen, mert azt rendeli el, hogy ha az iskolaföntartó a terményeknek, illetve a szolgálmányoknak készpénzzel való lerovására köteleztetett, akkor az e címen fizetendő pénzösszeg *állandóan* a tanítói járandóság eredetileg készpénzből álló részének jogi természetét veszi föl. Ezen a tanító járandóságainak pontos kiszolgáltatása céljából jóakaratu intézkedés ujjmutatás arra, hogy a hívek, ha nem is a gabona- és takarmányfélékben, legalább a tüzelőfában, mely egyre drágul, anélkül, hogy arányosan növekednék égési hőfoka és a szolgálmányokban, melyeknek egyre növekszik pénzértéke anélkül, hogy arányosan növekednék munkaértéke is, az átlagos minőségnek megnem felelő szolgáltatásokat tegyenek, mert ezen család eljárásuknak biztos hasznát láthatják a jövőben, a tanító pedig kárát. Úgy tudom valami „javadalmi jegyzőkönyv“ fog készülni, községenkint, legalább ott, ahol a tanító nem nyert még állami fizetésekiegészítést az 1893. évi XXVI. t.-c. alapján már megtörtént megállapítások alapján, és ebben a javadalmi jegyzőkönyvben ugyancsak községenkint az utolsó 5 évi (1902—1906) átlagárak alapján állapítandó meg a tanító által élvezett terményjárandságok pénzbeli egyenértéke. (Törvény 8. §.) És ez

az egyenérték aztán a tanítóra nézve állandóan mérvadó s kötelező. A termények piaci és községenkint való átlagozásának későbbi öt évről szóló megállapítása „csak az iskolaföntartóknak“ indokolt és a közigazgatási bizottság által támogatott kérelmére és a v. és k. okt. miniszter külön engedélye alapján történhetik meg. (Ut. 10. §. 4. bekezdés.)

Nagy fontosságú a törvénynek és utasításnak az a rendelkezése (Törv. 11. §. ut. 15 §.), amely megszünteti a tanítóknak sokszor fölpanaszolt azon sérelmét, hogy a kántori illetmény a nyugdíjba eddig be nem számított. Ez ezentúl a legkisebb fizetés erejéig a nyugdíjba is beszámított. A felekezeti tanítóknak nyugdíjigénye ezzel 1300 korona minimális összegről legalább is 2000 korona minimális összegre emelkedik 40 évi szolgálat után.

Az utasítás 19. §-a azt mondja, hogy a törvény „kifejezetten és kizárólag csupán a díjlevelet jelöli meg, mint olyan okmányt, amely a tanítói járandóságok meghatározásának alapjául szolgál.“ Az utasítás tehát megállapítja, hogy minden iskolaföntartó tartozik minden egyes tanító részére névre szóló díjlevelet kiállítani, azt egy példányban a közigazgatási bizottság részére is beküldeni; megállapítja, hogy a díjlevelnek a tanító összes javadalmát tételenként magában kell foglalnia, magában kell foglalnia azt is, hogy a tanító részére biztosított járandóságok mikor és mely részletekben szolgáltatandók ki; megállapítja, hogy a díjlevelek az illetékes hatóság által hagyandók jóvá. Minderre csak azt mondhatni, jól van mindez, magától is értetik, mindez az eddigi szabályzatunkkal megegyezik. Mindamelllett az utasítás önmagával ellentétbe jut és a törvényen is túlterjeszkedik, midőn azt mondja (19. §. 4. bekezd.) hogy nemcsak a díjlevél, hanem a díjlevél a tanító megválasztásáról szóló jegyzőkönyvvel, a törvény 32. §-a által előírt eskütételről szóló okmánnyal együttesen biztosítja a tanító részére annak szerzett jogait; és sérelmes az is, hogy az utasítás írja elő, minő alakiságokkal kell a díjlevelet hitelesen kiállítani. A díjlevél, mely a tanító nevére lett kiállítva, amely a tanító összes javadalmait tételenként magában foglalja s azt is, hogy a tanító részére biztosított járandóságok mikor és mely részletekben szolgáltatandók ki és végül a mely az illetékes egyházi hatóság által, miután a tanító elfogadta, meg van erősítve: oly szerződés, melyet a gyülekezet a tanítóval törvényesen kötött, amely tehát a tanítónak a gyülekezettel szemben szerzett jogait teljesen biztosítja.

A választási jegyzőkönyvre a választást és díjlevelet megerősítő hatóságnak van szüksege, hogy megállapíthassa, vajjon a választás szabályszerűen folyt-e le. A választás mikénti lebonyolításának megállapítása, hogy ki írja alá a díjlevelet, az az egyháznak belügye, melyet az egyház Alkotmánya (zsinati törvénye) és a zsinati törvényvel megegyezően törvényes szabályrendelet szabályoz. Más szempont alá esik a törvényben előírt eskü letételének hatálya. Eltekintve az eskünek tartalmától, melyet minden honpolgárnak, mtn den hazafinak csak helyeselnie lehet, a törvény értelmében a tanító köztisztviselő lévén, magától értetik, hogy a törvény előírja az esküt, melyet ezen köztisztviselőtől a haza kíván és hogy ezen eskü letételétől teszi függővé a tanítónak, mint köztisztviselőnek személyére és hivatali működésére nézve a köztisztviselőket általában illető közjogi, magánjogi és büntetőjogi törvényes rendelkezéseknek alkalmazását az adott esetekben (utasít

1. §. második bekezdés) függővé teszi attól jelesen azt is, hogy államsegélyben részesülhet-e személyére nézve, az országos tanítói nyugdíjintézetbe fölvehető-e, törvényesen megállapított járandóságai közgazgatásilag biztosíttassanak-e?

Ezekben adtam kifejezést az utasítás első fejezetéről alkotott nézeteimnek. Véleményem nyilvánítását, ha a szerkesztőség megengedi, folytatni fogom; de egyébként is nagyon elfoglalva lévén, azt nem ígérhetem meg, hogy minden következő számban egy újabb közleményem következhetik.

(Folyt. köv.)

Kund Sámuel.

TÁRCA.

Evangelikus egyházunk iskolafenntartói kötelessége, különös tekintettel a népiskolákra.

(Folytatás és vége.)

Legyen a történelem tanító mesterünk. Mélységes tanulságait alkalmazzuk a jelenre is. Az evangéliumi egyház feladata ma sem lehet más, mint a múltban. Hirdetnie kell az evangéliumot, terjesztenie kell a hitet, nevelnie kell az embert, hogy mint Istennek gyermeke, Isten országának polgára, híven betöltse földi és mennyei hivatását egyaránt. Azon kell lennie, hogy az evangélium ereje által igazi vallás-erkölcsi jellemeket képezzen. Ily jellemekre szükségünk van. Kétszeresen szükségünk van rájuk ma, midőn egyrészt a rideg, cynikus utilitarizmus, másrészt a farizeizmus és jezuizmus levegője egyre terjed s befolyásolja a nevelést is. Jaj, ha e korban a mi egyházunk izetlen sónak bizonyul s nem tudja, vagy nem akarja teljesíteni Istentől nyert nemes hivatását nemzetünk s az emberiség érdekében. Jaj, ha a magán- és közéletben nem lesz már érezhető azoknak az egyenes, evangéliumi protestáns jellemeknek működése, a kiket a megszentelt hit által újjászületett lelkiismeret szava vezérel. Kimondhatatlan kára lesz az evangéliumi egyházunknak, hazánk-
nak egyaránt.

Evangelikus iskoláink fenntartása tehát szent kötelesség.

Nálunk még egy fontos körülmény szól mellette, amelyet sokan, sajnos nem vesznek észre s tudva vagy tudatlanul az államosítás szekerét tolják. Ez a körülmény a róm. kath. egyháznak, benne a klerikalizmusnak rengeteg befolyása, amely napjainkban folyton növekedőben van. Oda át idegenkednek az államosítástól s hathatósabban dolgoznak ellene, mint mi; de bizonyos, hogy ha meg lenne a kötelező államosítás, a róm. kath. egyházfelekezet semmit sem veszítené; mert valamennyi iskolája a szellemet, a nevelés irányát tekintve az államosítás után is róm. kath. maradna, s hozzá még a többi egyházfelekezetek kezéből az állam kezébe került iskolákban is érvényesíthetné befolyását. Az állami iskolában a katolikus ünnepek kötelezők lesznek, az iskola hivatalos istentisztelete a róm. kath. lesz, az imádság katolikus módon történik, a tankönyvek ezt a szellemet fogják terjeszteni. Aki a viszonyokat ismeri, az tudja, hogy nem ok nélküli ez a föltevés. A viszonyok megfigyelésén alapuló erős meggyőződés, hogy az iskolák államosításából ismét csak a róm. kath. egyház húzna hasznot, mint az

egyházpolitikai törvényekből, amelyek ránk szabadtották a reverzális hajszát. Azért vigyázzanak az ör-
állók! Ébredjünk fel közönyösségünkől első sorban mi lelkészek s figyelmeztessük ne csak népünket, hanem világi munkatársainkat, vezetőinket is a dolgok valódi állására, egyházunk elvi álláspontjára, a lényegre, a történelem tanulságára, a tényleges helyzetre s azon veszedelemre, amelyet iskoláink elvesztése maga után vonhatna.

Ne mondjuk azt: hiába való és gyöngye a mi szavunk; amitől félünk, mégis el fogunk következni. Én azt mondom, ha férfiasan védelmére kelünk ügyünknek s híven összetartunk Sionunk védelmében, amelyhez iskoláink is tartoznak; ha nem hódolunk annak az egyoldalúságában hamis felfogásnak, hogy az iskolafenntartás az állam feladata, hanem híven, szeretettel végezzük azt, mint egyik legsajátosabb evangéliumi feladatunkat, amiből igen is a hazának is mérhetetlen erkölcsi haszna van: akkor mindinkább gyengül és fogy a felekezeti iskolák igaztalan támadása, terjed az igazságos, tárgyilagos ítélet s akkor majd többé nem a meglevő áldásosan működő iskolák elseprésével igyekeznek segíteni hazánk iskola-
ügyén, hanem az által, hogy a méltókat támogatják, erősítik anélkül, hogy egyéniségüket, önállóságukat, amely nincs a köznek rovására, megsemmisítsék. Ha pedig mégis engednünk kellene valamikor a túlnyomó erőnek, legalább nem magunk mondtunk le iskoláinkról s óbren tartanánk azt a köteleességtudatot, amely ha ma rést ütnek bástyáinkon, holnap újra építi azokat, mint a hangya szédült hajlékát.

Tudom, hogy minderre azt lehet mondani, túlbecsülöm az evangélikus népiskolát; mert amit mondok, arra az esetre állja meg helyét teljesen, ha az evangélikus iskola csakugyan az, aminek lennie kell. Tagadhatatlan, hogy iskoláinkat e tekintetben sokszor alapos kifogás érheti, s elismerem azt is, hogy a valóságban lehet állami iskola, amelyben buzgó lelkész s derék tanító egyénisége következtében az evangélikus szellem jobban érvényesül, mint némely evangélikus iskolában, melyet egyháziatlan, kötelesség-mulasztó egyén vezet. Ez igaz; de a magunk iskolájában magunk gondoskodhatunk alkalmas munkásokról, míg az állami iskolában ebbe beleszólásunk nincs. S itt lép elénk az a nagy feladat, hogy igyekezzünk tanítóinkat egyházas szellemben nevelni, hogy majdan gyermekeinket is így neveljék. Egyik feladat kívánja s föltételezi a másikat.

S mindez föltételezi egyházunk általános fellendülését. Még mindig nem pezseg az élet! Még mindig nem vagyunk elég éberek! Még mindig nem látjuk kötelességünket teljes kényszerítő voltában! Még mindig gyengék vagyunk az imádkozásban és a munkában egyaránt.

Fejtegetésünk rövid foglalata és eredménye: Ragaszkodjunk evangélikus iskoláinkhoz. Erre int a hit és a szeretet, a nevelés érdeke, a történelem tanulsága, egyházunk és hazánk java s az időknek egyházunkra vészjósló jele egyaránt. Meggyőződés, hogy iskoláink fenntartása nemcsak joga, hanem kötelessége és pedig nem más helyett elvállalt, hanem saját lényegével szorosan összefüggő kötelessége egyházunknak s e felfogás terjedésétől s megszilárdulásától nagy áldást remélek egyházunkra; mert nagyobb gondot fogunk fordítani az iskola szellemének ápolására s ennek eredménye a hitélet fellendülése, egyházunk virágzása lesz.

Pröhle Henrik.

BELÉLET.

Rendkívüli egyházm. közgyűlés. A békési egyházmegye dec. 8-án tartotta Szarvason rendkívüli közgyűlését, mely szükségessé vált a tisztújítás megajtése érdekében. A múlt évi november 3-án történt szavazatbontás eredménye, hogy az egyházmegyei elnökség újból megválasztott. Esperessé: Veres József orosházi lelkész, orsz. gyűlési képviselő, felügyelő: Haviár Dániel orsz. gyűlési képviselő választott. Az összes szavazatokból 6 szavazat esett dr. Bikádi Antalra, mint felügyelőre, 4 szavazat pedig Scholtz Gyula szarvasi lelkészre, mint esperesre. Az egyházak többi szavazatait a megválasztott elnökség kapta. A közgyűlést megelőzőleg jan. 7-én a segélyegylet tartott értekezletet, amelyről s az esp. közgyűlés további lefolyásáról térszűke miatt lapunk következő számában hozunk részletes tudósítást.

Közgyűlés a rákoskeresztúri egyházban. Folyó hó 12-én tartotta meg a rákoskeresztúri ág. hitv. ev. egyház évi rendes közgyűlését, amelyen a múlt évi számadások lettek előterjesztve. Ezek 14.012 K 15 fillér bevételt és 12.510 K 62 fillér kiadást mutattak, úgy, hogy 1501 K 53 f. pénztári maradvánnyal zárult a múlt év. A közgyűlés, tekintve a nagy drágaságot, családos tisztviselőinek enyhíteni akarván nehéz sorsukat, ezen pénztári maradvány terhére lelkészének 200 és három családos tanítójának 300, összesen tehát 500 koronát szavazott meg rendkívüli drágasági pótlékul a múlt évre. A tanítók számára az állami kiegészítés már meg lett adva. Jutalomban kívánta még részesíteni lelkészét azért, hogy az egyház anyagi helyzetét három évi munkával rendbe hozta s azon kérelem mellett, hogy az egyházi adó körüli munkálatokat és az egyházi számadásokat továbbra is vezesse, ezen pontos munkálataiért ez évre is 200 koronát szavazott meg a lelkésznek. Az egyház templom alapjára ez évben 250 kor. adomány folyt be, úgy, hogy ez a kamatokkal együtt 46.067 K 11 fillérre emelkedett. Harang alapja 145 korona, adománnyal és a kamatokkal 2876 K 67 fillérre, orgona alapja 205 K, adománnyal és a kamatokkal 493 K 35 fillérre, oltári alapja pedig 65 K 49 fillérre növekedett. Egyéb alaptökek összesen 6052 K, mivel azoknak kamatai minden évben részint ösztöndíjakra, részint egyéb jótékony célokra kiadatnak, változatlanok maradtak. Az egyház adósága, amely új iskolák építéséből származik, 15.960 koronáról 13.820 koronára törlesztés folytán apadt. Két természetbeni lakással nem bíró tanítója lakbéréért 160 koronáról 300 koronára emelte egyenként. A jövő évi 8208 K előirányzott költségének fedezéséül 6 K párbért, páronkinti 3 K iskolai illetéket és 40 százalékos adót szavazott meg.

A győri protestáns kör. Györött néhány lelkes protestáns férfiú kezdeményezésére protestáns kör van alakulóban, mely széles körökben élénk tetszésre talált. Az eszme felvetői már el is készültek a kör létesítésének tervezetével s azt a jövő hét szombatjára összehívandó szűkebb körű értekezlet elé fogják terjeszteni. A tervezet szerint a megállapított kötelező tagdíj egy évre 1 korona lenne. Ezt a tagdíjat azonban csak azok fizetnék, akikre az nem ró terhet. Így tehát lehetővé tétetik, hogy minden protestáns, a legszegényebb is, tagja lehessen a körnek. A befolyt tagdíjból a vallási kultusz fejlesztésére

tésére olcsó protestáns egyházi művek szerzettetének be és azok ingyen terjesztetének a szegénysorsú protestánsok körében. Ezenkívül a vallásos esték jövedelme segélyalapul szolgálna a nyomorgó protestánsok számára. Az anyakör havonta egyszer tartana a téli időszakban vallási, irodalmi és ismeretterjesztő felolvasásokat. Míg a kebelében alakulandó kerületi körök lehetőleg minden vasárnap délután magában a ketületben rendeznének ilyen előadásokat.

Uj főigazgató. A hivatalos lap közli, hogy a király Walther Bélát, a löcsei állami főreáliskola igazgatóját, a nagyszombeni tankerület főigazgatójává a szabályszerű illetményekkel kinevezte.

Lelkész beiktatás. Zoch Samu volt kiszácsi adminisztrátor január hó 6-án lett ünnepélyesen modori tótajkú ev. lelképásztornak beiktatva. A felavatási beszédet és aktust zsuffolt templomban Farkas Gejza körlelkész tartotta, Malariak János és Krahulecz Aladár segédletével. Az ünnepély utáni díszlakomán végzett gyűjtés a modori ev. egyháznak 50 K 32 fillért eredményezett.

Lemondás. A szarvasi főgimnázium nagynevű igazgatója, Benka Gyula igazgatói állásáról végleg lemondott, amannyiben fokozódó szembaja miatt ez állással járó feladatok teljesítésében akadályozva van. A felügyelő bizottság már a tanév elején Mocsikónyi Józsefet választotta helyettes igazgatóul s legközelebb az igazgatói állás végleges betöltéséről fog intézkedni.

Tanítóválasztás. A modori egyház Terling nevű leányegyházában a nyugalomba vonuló Orgon Károly helyére evang. tanítónak Ruzsek Pál tanító kiszácsról lett január hó 12-én egyhangúlag megválasztva.

A grinádi ág. hitv. evang. egyház népmozgalmi adatai az 1907-ik évről. Született 23, meghalt 7, szaporodás 16. Confirmálva lett 16. Úrvacsorával élt 248. Házasságot kötött 3 pár. Tiszta evang. mindennapi iskolába járt 96 gyermek; ismétlődő 22. Lélekszám az anyában 510. Csekleszen 15; Amerikában van 50 = 584. Onnét visszajött 8.

Jótékony nő halála. Pápán m. év utolsó napján meghalt Simon Juliánna 86 éves korában. Vagyonát már régebben az ev. gyülekezet nevére iratta, hogy az azt iskolai és idővel árvaház létesítés céljaira használja fel. Temetése nagy részvét mellett január hó 2-án ment végbe. Áldás emlékére.

Helyreigazítás. Lapunk 3-ik számában „Budapest” cím alatt téves értesítés alapján azt közöltük, hogy a pesti ev. magyar egyház Majba Vilmos hitoktatási igazgatót „az ujonnan alakított kőbányai missziói kör élére állította.” A valóság az, hogy a j. hó 13-án tartott presbyteriális ülés ideiglenesen megbízta Majbát, a Kaczián-féle „Belmissziói javaslat.”ban foglalt munkatervnek megkezdésére, meghagyva őt hitoktatási igazgatói minőségében. Hogy azonban annál több időt szentelhessen eme fontos ügynek, egyelőre felmentette tanítási órái alól. Külön kőbányai missziói körrel az ülésen szó nem esett.

Egy jelen volt.

Felhívás. Egy németországi Gusztáv Adolf főegylet vetített képekben akarja bemutatni a területén levő gyülekezeteknek a magyarhoni jellegzetesebb evangélikus templomokat, paplakokat és isko-

lákat, azonkívül a történetileg emlékezetes egyéb épületeket, sőt érdekes tájakat, utcákat és népviseleteket is oly célból, hogy egyházunk iránt a németországi hitsorosok érdeklődését még jobban felkeltse. E célból felkérte Löw Fülöp dunántúli egyházkerületi gyámintézeti elnököt, locsmánczi lelkészt, hogy az erre szükséges lehetőleg színes fényképeket vagy képes levelező-lapokat szerezze be. A nevezett lelkész úr ez úton kéri fel az érdeklődő testvéreket, hogy az ily színnyomatú képes levelező-lapokat vagy fényképeket két-két példányban küldjék be hozzá legkésőbb február hó 5-éig és minden képhez csatoljanak külön lapon rövid, lehetőleg német nyelvű magyarázatot, melynek adatait Németországban fel fogják használni a szövegkönyv összeállításánál. Honoráljuk a német testvérek szíves érdeklődését szegény egyházaink iránt azzal, hogy mi szívesen teljesítjük óhajukat.

NEKROLÓG.

Jeskó Lajos †.

„A pécsi ág. hitv. evang. egyházközség megilletődött szívvel jelenti, hogy szeretett lelkészét, nagytiszteletű Jeskó Lajos urat élete 67-ik, lelkészségének 40-ik s pécsi lelkészi működésének 39-ik évében, f. hó 12. d. e. fél 10 órakor az Úr magához szólította, Gyülekezete alapítóját, hívei szerető atyjukat siratják benne. Áldott porait f. hó 14-én d. u. fél 3 órakor fogjuk eltömetni Dischka Győző utcai templomunkból. Az Urat szolgálta míg élt, az Úrhoz ment jutalmát elvenni. Az Úr virasszon siri álma felett.“ A pécsi ág. h. ev. egyház tudatja ezen gyászjelentéssel szeretett lelképásztorának elhunytát.

A megboldogult valóságos apostoli missiót töltött be Pécsen, a róm. kath. egyház ezen István király koráig visszanyúló történetű ősi fészkeben, s megérdemli, hogy pár rövid szót szenteljünk emlékének. Született 1841. aug. 10-én Bakonycsernyén, hol atyja népiskolai tanító volt. Középiskoláit Sopronban, a teológiát Budapesten az egyesült protestáns teológián, majd Jénában, Hallóban és Utrechben elvégezvén, 1868-ban lelkészé avattatott. Félévi komáromi s. lelkészi működése után hívta meg rendes lelkészül az akkor anyaegyházzá alakult pécsi gyülekezetet. Állását 1869. január 3-án foglalta el. Sisiphusi munka várt reá: egy úgyszólván csak papiron létező gyülekezetbe lelket lehelni, s midőn ezt az Úr segítségével megtette, a zsenge gyermeket felnevelni. A buzgó egyháztagok, a magyar protestantizmus vért és vagyont követelő korszakában élt főurak áldozatkészségére emlékeztető Nádosssyak anyagi s erkölcsi támogatásával ezt a munkáját is siker koronázta. Keze nyomán egymás után emelkedett fel a templom, lelkészlak és a gyülekezet bérháza. S míg így Jozsuéként hazát szerzett a hontalanoknak, az alatt a róm. katolicizmus ősi fészkeben, hol Eszéki, Sztárai, Szegedi Kis nyomait már rég befedte a por, elmosta az eső — íme itt ő tiszteletet, becsülést, rokonszenvet gerjesztett a szívekben a protestantizmus iránt. A harminckilenc esztendei szakadatlan munka végre megtörte testi erejét. Utolsó 10 éve a fizikumát megtámadó betegség elleni szakadatlan küzdelemben telt el. Nyugodtan viselte a reá mért keresztet, s munkakedve még ennek sulya alatt sem hagyta el; dolgozott, tervezett, fáradozott, úgyhogy még a halál is íróasztala mellől szállította el, körül-

véve 39 esztendőnek bújáról, örömről beszélő anyakönyveitől. A templomban Schöll Lajos hidasdi, a sírnál Wágner Ádám ráckozári lelkészek vettek tőle búcsút hívei és családja nevében. Porait nemcsak hívei, hanem az egész város részvéte kísérte nyugvó helyére.

Ő végre elnyerte — mit a protestáns lelkész itt lent hiába keres — az elismerés koszorúját és a béke olajágát. Legyen áldott emlékezte!

IRODALOM.

Ev. konfirmandusok kátéja. Irta Raffay Sándor theol. tanár. Pályadíjat nyert mű. *Harmadik javított kiadás.* Ára bekötve 40 fillér. Ezzel a címmel immár harmadik kiadást ért meg e jeles könyvecske, mely körülmény legfényesebben tanuskodik használhatósága és elterjedtsége mellett. E harmadik kiadásban már benn vannak mindazok a módosítások, melyeket a szerző a tapasztalás folytán szükségesnek tartott. Külső kiállítása sokkal szebb, mint az eddigi kiadásoké volt. Megjelent és kapható *Kókai Lajos könyvkereskedésében.* (Budapest, IV., Károly-utca 1.) A konfirmációi oktatáshoz tankönyvül való alkalmazása céljából szívesen küld a kiadó mutatványpéldányt.

A r. katolicizmus befolyása és jelentősége az államra. Addig is, míg a Protestáns Orsz. Sz. megkezdheti működését, egyházunk helyzete olyan, hogy tétlenül nem maradhatunk. Minden percnyi késedelmünk kárunkra van. Valamit kell tehát tennünk. Mindenek előtt a Regnum Marianum felállítására ellen kell okvetlenül dolgoznunk. Ez pedig úgy történhetik meg, hogy le kell azt jártni. Nemcsak a mi népünket figyelmeztessük azon veszélyre, mely abból származni fog, hanem a más felekezetűeket is. Ezen célunk kivételében nagy segítségünkre lesz Boross: „A r. katolicizmus befolyása és jelentősége az államra“ című munkája. Ezt kellene terjeszteni minél szélesebb körben, ebből megtudjuk, hogyan bántak a római papok a néppel, hogy egyik-másik a cselédjét halálra verette stb. A Magyar Szóban még 1906-ban megjelent klasszikus bírálata Weber Samutól. Csak nemrég zajlott le a karácsonyi kanonok és M. T. Társaság tagja és a szerző közt elkeseredett tollharc s befejeződött a szerző győzelmével. Ára 1 kor. 50 fillér. Kapható a Luthertársaság könyvkereskedésében, Üllői-ut 24, Szentkirályi-utca sarkán.

Pályázat.

A sárosi ág. hitv. evang. egyházmegye pályázatot hirdet egy, az elemi iskolák I—VI. osztályának való, sárosi tót dialektusban megírt vallástani kézikönyvre.

A pályázók a tankönyv egész beosztását magyar nyelven feltüntető részletes tervezetet tartoznak bemutatni, azonkívül legalább 4 fejezetet teljesen kidolgozva sárosi tót nyelven, magától értetődik, hogy a bibliából és az énekes könyvekből vett idézetek a bibliai tót nyelven alkalmazandók. (Egy tanító mese, egy bibliai történet, egy erkölcstan és egy egyháztörténeti fejezet). A tananyagra, beosztásra nézve az egyházgyezetem által megállapított tanterv az irányadó.

A legjobb tervezet készítője 100 korona jutomban részesül, szerzőjét az egyházmegye — a közgyűlésen megállapítandó feltételek mellett — megbízza a vallástan megírásával. A második díj 50 korona.

A pályázat titkos, a pályamunkák idegen kézzel, vagy géppel leírva, lapszámozva, jeligés levélkével ellátva, 1908. június 15-éig küldendők el *Liptai Lajos* alesperes (Eperjes) címére.

Az oly csunya és kellemetlen női arcszór eltávolítására legalkalmasabb a

RASOLIN.

Néhány perc alatt a szórt az arcról vagy kézről minden fájdalom nélkül eltávolítja.

Egy doboz ára 2 korona helyben, vidékre 2 korona 50 fillér előzetes beküldése mellett 52-5 bérmentve.

Magyar gyártmány! Egyedüli készítő! Magyar gyártmány!
„RASOL“ vegyipari vállalat
BUDAPEST, VI., Váci-körut 55.

Postai és vasuti szétküldés naponta a világ minden részébe.

Magyarok! A kész ruha bécsi gyári munka!

KLEIN ADOLF

férfi-szabó-üzlete BUDAPEST,
VI., Dessewffy-utca 23. sz.

Készít mérték szerint öltönyt vagy felöltőt 15 forinttól feljebb valódi gyapju szövet maradékokból. — Több évi tapasztalatomat **Neuländer Testvérek** és **Weiner és Grünbaum** cs. és kir. udvari szabóknál szereztem. 13-5

• • M Ű V É S Z I E S M U N K A . • •

„EL A BOROTVÁVAL!”

mely már oly sok 1000 és 1000 embernél **börbetege** és más **szerecsétlenséget** okozott.

Borotválkozzunk „Rasol“-al kés nélkül.

Ezen teljesen ártalmatlan vegyszerekből összeállított borotváló por a szakált annyira megpuhítja, hogy az az arcról elválik és az arc bársónysima lesz.

Használata egyszerű, mindenki maga kezelheti.

Ára 1 kílgramm (elegendő 30 szori használatra) helyben K 2.40, vidékre K 3.—, előleges beküldése mellett bérmentve, utánvétellel K 3.20.

Egyedül készítő! Magyar gyártmány!

„RASOL“ VEGYIPARI VÁLLALAT

BUDAPEST, VI., Váci-körut 55. sz.

52-5

RAKTÁRAK BUDAPESTEN:

Török József gyógyszerárában, Király-utca 12 — Neruda N. drogériájában, Kossuth Lajos-u. 7. — Molnár és Moser drogériájában, Koronaherceg-utca 11. — Detsényi Frigyes drogériájában, Marokkói-u. 1. — Detsényi Károly drogériájában Fűrdő-utca 10. — Podor Márton drogériájában, Király-u. 31. — Ács Mihály drogériájában, Lipót-körut 27. szám. És minden drogériában és illatszerekkereskedésben.

Tisztviselő-kölcsön!

20,000.000 korona áll rendelkezésre
1600 koronán

felüli törzsfizetéssel bíró köztisztviselőknek, katonatiszteknek, nyugdíjasoknak és nyugdíjképes magánhivatalnokoknak $3\frac{1}{2}$ százalékos alapon 10-20 évi törlesztésre, legtöbb esetben **kezes nélkül**, szerény utólagos díjazással. Semmi levonás! Régi tartozásokat **konvertálunk!** Megkeresésnél közlendő: életkor, szolgálati idő és törzsfizetés.

✠ Országos hitel- és ✠
kölcsönszerző vállalat

BUDAPEST, VII. ker., Izabella-utca 67.

(Andrássy-ut mellett.)

52-4

VALDMANN ALBERT

photocinkografiai műintézete

Budapest,

VIII. ker., Népszínház-utca 45.

Készít

CLICHÉKET

művek, folyóiratok, árjegyzékek

és minden egyéb nyomtatványok

részére a legjobb kivitelben, a

legolcsóbb árak mellett. •

Felvilágosításai és árajánlattal

52-4 készséggel szolgálunk.

Elsőrendű ajánlatok! Elsőrendű ajánlatok!

Személyi hitel! Kezes és kezes nélkül katonatisztek-, papok-, lelkészek-, udvari-, állami-, megyei- és magán-tisztviselők, tanítók, kereskedők, iparosok, nyugdíjjogosult hölgyek, kereskedelmi alkalmazottak és magánosoknak $\frac{1}{4}$ —20 évig terjedő időre havi, $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{2}$ és egész évi tőkekamat-törlesztéssel!

Különlegesség: **A páris—bécsi enquete értelmében tőkésitem a jövedelmeimet.**

Jelzálog hitel! 300 koronától feljebb I. II. és III. helyre földek-, városi és vidéki házak, nyaralók, gyárak, fürdőépületek, malmok, ásványviz és egyéb források és kőbányákra, a becsérték $\frac{3}{4}$ részéig.

Építési hitel! építésfélben levő ingatlanokra 2—3 részletben, oly arányban, amilyen arányban az építkezés előrehaladt.

Bank- és magánadóságok konvertálása!

Előnyösen! **szolid** alapon és **gyorsan** eszközölöm mindezen fenti műveleteket elsőrangú bel- és külföldi intézetek által.

ZÁBORSZKI JÓZSEF

leszámítoló és bankiroda, Budapest, VI., Sziv-u. 28.

Válaszbélyeg meliéklandó. • Kérjen prospektust.

ZORN MÓR

BUDAPEST—BÉCS.

Butorszállítási és
beraktározási
vállalata.

Képviseleve:
bel- és külföldön minden
nagyobb városban.

BUDAPEST,
VIII. József-körút 18. szám.

25-7

Ki akar pénzkölcsönt!?

Felvilágosítás díjmentes, válaszbélyeg ellenébe.

4—4 $\frac{1}{2}$ %-os pénzkölcsönt

— közvetítünk a következő feltételek mellett: —

FÖLDBIRTOKRA

65 évre 2-50%-ra	30 évre 3-20%-ra
60 évre 2-60%-ra	25 évre 3-65%-ra
40 évre 2-85%-ra	20 évre 3-95%-ra

Ezen csekély százaléokban tőketörlesztés és kamat bentfoglaltatik.

BOTH DEZSŐ BANKKÉPVISELETE

Budapest, VII., Rottenbiller-u. 1. szám.
Augusztus hó 1-től Szövetség-utca 2/B.

Nemkülönben személykölcsönt katonatiszteknek, papoknak, tanítóknak, vasuti és gyári alkalmazottaknak, kereskedőknek stb. előnyös visszafizetésre.

Tisztviselőkölcsön 5—25 évi időtartamra kötelezvény ellenében, fizetési-eljegyzésre kezes nélkül. 1000 korona kölcsön után törlesztés és kamat címén fizetendő havonta 8, 10, 12, 15 kor. Levélbeli megkeresésnél megírandó: állás, fizetés, kitöltött szolgálati idő és életkor. Ily kölcsönöket 15—20 nap alatt folyósítatunk.

Törlesztéses jelzálogkölcsönt szilárd anyagból épült lakházakra, valamint telkekre, építkezésekre 10, 15, 20, 25, 30, 40 és 50 év alatt leendő törlesztésre. 26-5

Beck Károly, Budapest

épület- és mulakatos, szabadalmazott ablakszellőztető készü-
lék és önműködő zajnélküli ajtócsukó-készítő

VIII., József-utca 14. szám.

Mértékvetel végett szivesked-
jék hozzám fordulni.

Ablakszellőzők ára:

Legnagyobb, legnehezebb és díszes	25.— kor.
Rendes ablakok iskolák, intézetek és magánlakásokhoz	13.— ”
Könnyebb, szimpla ablakokhoz	9.— ”
Klozetek	6.60 ”

Szabadalmi szám 16.794. Költségvetések ingyen.

Ablakszellőztető készülékeimet a következő nevezetesebb helyeken használják: Nemzeti Kaszinó, Kereskedelmi miniszterium, Ref. főgimnázium, M. kir. Ludovica. Kispesti állami elemi iskolákban s több kórház és iskolában és vidéken is kitűnőnek bizonyultak

3.500 darab már használatban van.

30-7